

DR. CZETTLER JENŐ
EGYETEMI NY. R. TANÁR

SERLEGBESZÉDE

**A MŰEGYETEM 1943. ÉVI
JÓZSEFNAPI ESTEBÉDJÉN**

BUDAPEST, 1943

„PÁTRIA” IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

DR. CZETTLER JENŐ

EGYETEMI NY. R. TANÁR

SERLEGBESZÉDE

**A MŰEGYETEM 1943. ÉVI
JÓZSEFNAPI ESTEBÉDJÉN**

BUDAPEST, 1943

„PÁTRIA” IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Dr. Szabó Gusztáv 1936/37. tanévi rector magnificus a M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem részére, névadó patrónusa, József Nádor emlékezetére felajánlott ezüstserleget a Műegyetem tanácsa elfogadta azzal a rendeltetéssel, hogy minden év március hó 19-én, József napján a Műegyetem valamennyi tanárának és a vele kapcsolatban álló hivatalos és társadalmi előkelőségeknek részvételével tartandó estebéden serlegbeszéd mondassék.

Serlegbeszédet mondtak:

HERMANN MIKSA,
DR. IMRE SÁNDOR,
DR. SZABÓ GUSZTÁV.

Magnifice Domine Rector!

Igen tisztelt Vendégeink!

Kedves Barátaim!

A serleg és annak tartalma úgy a keresztény, mint a magyar ember életének magasabb erkölcsi rendeltetését jelképezi. Az utolsó vacsora kelyhe a lélek felszabadítását, az egyén természeti jogaira és a munkára felépített világrendet jelenti az ókori despotizmussal szemben, amely az egyént csak mint valamely faji vagy vallási közösség tagját értékelte, az idegeneknek, különösen a rabszolgáknak még ember voltát sem ismerte el, a fizikai munkát pedig szabad emberhez méltatlannak tartotta. A vérszerződés kelyhe hazát adott, az addig csak legeltetőhelyet kereső magyarnak a Kárpátok-koszorúza négy folyó mentén.

A mi kelyhünk jelentősége szerényebb, de nekünk mégis nagy érték, mert annak a magyar földnek termését foglalja magában, amelyen apáink vére folyt és fölötté a keresztény kultúra szelleme lebeg, amelynek szolgálatára Alma materünk minden tagja, tanár és tanítvány magát egyaránt elkötelezte.

Pedig hivatásunk szerint az anyag örök törvényeit kutatjuk, azokból igyekezünk kisebb vagy nagyobb részt felfedni: de a Szent Lélek ihlette apostolok példájára ezt a világosságot tovább adjuk azoknak, akik utánunk lesznek eljövendők. Tudós és tudás a tér és idő fölött úrrá lenni törekszik, az egyetemes haladás összefűzi a porrá vált, élő és még meg sem született kutatókat és eredményeiket.

Ha a mai ünnepélyes alkalommal, a József Nádor Műegyetem hivatását vizsgálva, az emberi haladásnak ezt a szakadatlan folyamatát magyar szemléletünkkel mérhető és értékelhető

részekre bontjuk, nekünk is vissza kell térnünk a multhoz, amely él a jelenben és méhében hordozza a jövőt. Ennek az alig száz éves intézménynek bölcsőjénél két nagy magyar állott: az Egyetemünknek nevét adó Nádor, akinek emlékeztére készült ez a remekművű serleg és leglelkesebb követője, pedagógiai meghatározással tanítványa: a legnagyobb magyar. Forrongó korban éltek, amelynek dinamikus ereje már a nemzetiségi kérdés viharfellegetit hömpölygette, az osztályharc palackbazárt szellemének bilincseit bontogatta, terhes volt ezenkívül az ifjak és öregek nemzedékváltó küzdelmével is. De éppen a Műegyetem alapjainak lerakása örök példa arra, hogy a nyugtalan ifjú nemzedék és az alkotásokban gazdag élet tapasztalataival koszorúzott mester, a nemzet sorsát formáló kérdésekben megtalálhatják egymást és vállvetett munkával, egyetértő akarattal nagyszerűt és maradandót alkothatnak. Egyesült erővel rakták le az egyetem alapkövét és összetartó talizmánul saját lelkiségüket foglalták bele. A nagy Nádor államvezetésének dicsőséggel teljes ideje alatt nemzeti tradícióinknak, ősi alkotmányunknak őrzője volt és mégis új és modern fővárost épített az országnak, hathatósan támogatott és megvalósuláshoz segített sok olyan tervet, amely Széchenyi örökké forrongó, mindent reformálni kívánó agyából pattant ki. Reá kellett azonban döbennie, hogy alkotásainál a magyar szakemberek hiányoznak, pedig magyar feladatokat a magyar nemzet javára csak magyar szívvel és magyar tudással lehet megoldani. Magyar munkatársakra volt szüksége: a technikai és gazdasági tudományt ezért törekedett idegen béklyókból kiszabadítani. A nagy Nádor országglásának betetőzését látta a gazdasági jövőt formáló, vezető és szervező magyar ipartanodában, ezért támogatta Széchenyi elgondolását teljes erővel.

Széchenyi próféta lelke messzebb tájak felett szárnyalt: a nemzetiségi mozgalmak Világost és Trianont előkészítő vulkánjai fölött. Kortársai közül senki nálánál tisztábban nem látta, hogy a magyar állam alkotmányának, társadalmi és gazdasági rendjének reformja halaszthatatlan és elkerülhetetlen. De kétségek gyötörték, hogy ez az átalakulás nem fogja-e a magyar faj uralmát a magyar birodalom területén megingatni. Államiságunknak nyocszáz éves tartópillére, a köznemesség nemcsak a Mohi pusztán, Mohácsnál és egyéb csatatereken vérzett, de az alapépítménynek, az ősi agráralkotmánynak meg-

bontása, a szabadverseny és az ipari termelés előnyomulása, ezt a társadalmi osztályt életerejében rendítheti meg. Széchenyi önmagát marcangolva, ostorozta kelet népének elmaradottságát, de tudta azt, hogy át nem gondolt, délibábos tervezetések kedvéért nem lehet a kipróbált védősereget sorsára hagyni, mielőtt az ujoncok kiképzése és próbatétele befejezést nem nyer. Korának romanticizmusa helyett józan és mindennek fölött magyar szemlélettel méri a társadalmi őrsváltás államfenntartó eshetőségeit. A köznemesség őrhelyére lépő jobbágyivadékokban él ugyan a magyar nyelv népi ereje, talán több energiát is mutatnak majd a gazdasági élet változásával szemben, de meglesz-e bennük az a kemény akarat és konok helytállás a magyar államiság fenntartásánál, amely a történelmi középosztálynak évszázadokon keresztül életcélja és tartalma volt? A városi polgárság töredékében magyar, többsége csak lakik az országban, de nincs magyar öntudata és nem ment még át a vérkeresztségen a magyar nemzet védelmében. A technikai tudás szabad terület. Az általa adott hivatás közös szellemmel töltheti el a kisnemes, a jogokhoz jutó jobbágy és az idegen anyanyelvű polgár fiait, akik a magyar gazdasági élet átszervezése és fellendülése során öntudatos magyar polgárokká válnak, független, vagyonos osztállyá, az új magyar államiság leghatalmasabb pillérévé.

A József Nádor Műegyetem alapjaiba tehát nemcsak a magyar technikai tudás, de a magyar gazdasági intelligencia vasbetontömbje is be van építve. És ha a két nagy Tervező a magasságos egekből letekint a székesfőváros középületeire, a dunai hidakra, a csepeli kikötőre, szemét végig hordozza ennek az országnak vasúti hálózatán, vízépítési művein, hatalmas gyárain, bányáin, erdőin és a gazdasági haladás egyéb létesítményein, lelküket öröm töltheti el: jó harcot harcoltak! Ugyancsak büszke magyar szívvel tekinthettek le arra a műegyetemi zászlóaljra is, amely a forradalmakkal és idegen megszállással szemben a magyar államiságot védelmezte. Soraiban — származásra való tekintet nélkül — együtt volt a magyar gazdasági intelligencia.

A két nagy alapító jövőbelátása és a felismert tennivalóknak intézményes munkával történő szolgálata gazdag, de terhes öröksége a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemnek. Európa fölött olyan vihar tombol, aminőt a nép-

vándorlástól és az ozmánság előnyomulásától eltekintve, soha nem látott ez a világrész. Azokat a történelmi erőket a keresztény népek összefogása megállította pusztító rohanásukban, de a mai világégés, nemcsak új hatalmi alakulások, hanem egy új gazdasági és társadalmi rend útját világítja be. Kielesíti a harcot a szláv és germán erők faji küzdelme is, amely Nagy Károly óta, kisebb vagy nagyobb nyugalmi idővel, újból és újból fellángol. Magyarország ennek a küzdelemnek metszőpontjában van és ha a fegyverek zaja odakint elcsitul, nálunk minden határmenti községben, minden darabka föld birtokáért békés, de nemkevésbé kegyetlen eszközökkel tovább folyik a harc. A népszaporaság, a gazdasági életlehetőség, a kultúr-fölény, a szaktudás, egy-egy súlyos fegyver, amely évtizedekre, esetleg örökre eldöntheti sorsunkat.

Balga vezér indul harcba haditerv nélkül. Ennek alapvonalait azonban mindig a rendelkezésre álló erők reális mérlegelése jelöli ki. Ezért volt óvatos Széchenyi reformterveinek kidolgozásánál, sőt a megvalósítás sorrendjére nézve is: mindig számolt az erőviszonyokkal. Példáját kell követnünk.

Mi lehet a magyarság szerepe abban az új világrendben, amelyet a békekovácsok az egyes nemzetgazdaságok önállóságának korlátozásával, a tőke hatalma helyett a munkára akarnak építeni? A munka hatályossága érdekében milyen energiákat tudunk mi megmozgatni földben, föld alatt és föld felett? Mennyit ér legnagyobb energiaforrásunk, a magyar kar, a magyar munkaakarát és mindenek felett a kiművelt magyar emberfő? Ki tudja mindezt a tényezőt összekapcsolni a magyar faj sorsának biztosítására, a magyar állam fennmaradása érdekében? Ahány kérdés, annyi álmatlan éjszaka minden gondolkodó hazafinak. Egyenletek megszámlálhatatlan ismeretlennel! De van olyan fix pont is, amely a kétségek fölé emel: ez a tudás hatalma.

Nem követelünk e téren Egyetemünknek elsőbbséget és kizárólagosságot. Szomorú lenne, ha a magyar kultúrának csak egyetlen őrtornya volna és ebből sem az ellenség mozdulatait, hanem testvéreinket figyelnék irigy keserűséggel. Tegye meg mindenki a kötelességét azon az őrhelyen, amelyre a magyar sors állította. A szellemtudományok múzsája pillanatig se hallgasson, de a gazdasági átépítés munkájában mi vagyunk

a rohamcsapat. Világszerte híres magyar mérnökeink nyomába lépjenek a gazdaságtudományok művelői. Tudásuk fáklyájával világítsák be az ország gazdasági fellendülésének útját, az ország határain túl pedig igyekezzenek, a magyar elme tudásával, világfeladatokat megoldani és ennek gyakorlati megvalósításánál a magyar intelligencia technikai és gazdasági szakembereinek szervező és vezető munkaalkalmat biztosítani. A magyar ne csak téglahordó legyen a világgazdaság újjáépítésénél! A magyar gazdasági szakember sajátmagának és egyben nemzetgazdaságunknak tekintélyt és önálló pozíciót csak úgy tud kiharcolni, ha bebizonyítja, hogy semmi más nemzetnél nem kisebb értékű. A lélekszámra és területre kicsiny Svájc példája lebegjen előttünk!

További kérdés azonban, hogy erre a feladatra azzal a halálos komolysággal készülünk-e, ahogyan ezt Széchenyi István és József nádor szelleme megköveteli? Kétségem nincs aziránt, hogy Egyetemünk minden tanára tudatában van elhivatottságának. Ha a magyar közvélemény nem is kíséri azzal a figyelemmel a nemzet életére sorsdöntő munkánkat, ahogyan ez megérdemelné, mint kutatók és mint nevelők nap-nap után igyekezünk József nádor örökségének felelősségtudatával a jövőt formálni. De ez a felelősségérzet kötelez bennünket arra, hogy őszintén megmondjuk, mivel tartozik a nemzet, nem a mi szerény személyünknek, Egyetemünknek, de saját magának, amikor rendelkezésünkre bocsátja, vagy megtagadja azt a segítséget, amely nélkül laboratóriumainkban, íróasztalunknál lehetünk tudományszakunknak kisebb vagy nagyobb sikerű munkásai, de képtelenek vagyunk azt a mérnök, mező- és közgazda, állatorvos, bányász, erdészgenerációt felnevelni, amely hivatott lesz a magyar nemzetgazdaság pozícióját az új világrendben biztosítani. Ha megfelelő kísérleti telepek, tanszéki segédszemélyzet híján nem tudunk, akár a háború, akár a béke technikai és gazdasági problémáiban más nemzetek kutatóival lépést tartani, ha épületek és taneszközök híján nem tudunk a magyar ifjúságnak a világversenyben elsőrendű kiképzést adni, hazánkat még a csatavesztésnél is súlyosabb katasztrófa érheti: a békét fogjuk elveszteni!

Egy születendő új világ küszöbén Alma materünk kötelekébe tartozó minden tanár és tanítvány, de alapítóink: Széchenyi és József nádor szelleme is Zrínyi jajkiáltásával for-

dul a nemzet lelkiismeretéhez: „Fegyver, fegyver kívántatik és jó vitézi rezolúció!”

Tudományművelésünkben és nevelési akaratunkban megvan ez a jó vitézi rezolúció, de kérünk ehhez fegyvereket, hogy nemzetgazdaságunkat és a magyar fajnak a gazdasági haladáson nyugvó államiságát olyanná formálhassuk, amilyennek ezt az egyetemalapító nagy Palatinus álmodta, akinek tiszteletére emelem ezt a serleget.

Áldott legyen József nádor emlékezete és viruljon Egyetemünk időtlen-időkig!